תלמידים ותלמידי תלמידים, וואָס זיי האָבן געקענט טאָן די אַרבעט) זיך אַליין אָפּגעגעבן מיט דער עבודה.

און דאָס איז אַ הוראה פאַר אַלע זיינע מקושרים והולכים בעקבותיו: מען זאָל זיך ניט באַנוגענען דערמיט וואָס זיי האָבן אויפגעשטעלט תלמידים וועלכע זיינען זיך שוין עוסק אין הרבצת התורה והפצת המעינות, מאַכנ־דיק אַ חשבון: וויבאַלד אַז די אַרבעט וואָס זייערע תלמידים טוען, קומט דאָך דורך זייער השפעה, במילא וועלן אויך זיי, די משפיעים, באַקומען דעם תוספות אור וואָס ווערט נמשך דורך עבודת התלמידים: זיי דאַרפן שוין איצטער ניט טאָן מיט אַ זולת, נאָר זיי וועלן זיך זיין עוסק אין תורה פאַר זיך אַליין. אַזאַ הנהגה — באַקומען ריות (דעם תוספות אור) פאַר דער עבודה פון אַמאָל — איז (בדקות) אַן ענין פון ריבית. מען דאַרף שטענדיק טאָן ניט נאָר מיט זיך, נאָר אויך מיט יענעם; טאָן די זעלבע אַרבעט וואָס עס פאָדערט זיך פון זייערע תלמידים.

און דער שכר פאַר דער הנהגה פון זיין נזהר אין ריבית איז, אַז אויך אין זייער אייגענער עבודה וועלן זיי האָבן די השתתפות פון רבי׳ן דעם נשיא, און דורך אים — וואָס ער איז עומד בין ה׳ וביניכם — די השתתפות פון אויבערשטן, קבלת עול שמים, וואָס דאָס וועט פועל׳ן ביי זיי אויך דעם ענין פון יציאת מצרים, דאָס וועט זיי אַרויסנעמען פון אַלע זייערע מצרים און הגבלות.

(משיחות ש״פ בהו״ב תש״י)

בחוקותי

א. אויפן פסוק „אם בחוקותי תלכו״ זאָגט דער ספרא (און ס׳ווערט אויך געבראַכט אין רש״י): „יכול אלה המצות ת״ל כו׳ שתהיו עמלים בתורה״, אַז „בחוקותי תלכו״ מיינט ניט קיום המצוות, ווייל דאָס שטייט שפּעטער בפירוש „ואת מצותי תשמרו וגו׳״, נאָר וואָס מיינט „בחוקותי תלכו״, איר זאָלט האָרעווען אין תורה.

דאַרף מען פאַרשטיין: אויב „בחוקו־תי תלכו״ וואָלט געמיינט מצוות, וואָלט מען דאָן קענען מסביר זיין פאַרוואָס ער דערמאָנט נאָר חוקים, הגם אַז אין מצוות זיינען פאַראַן אויך די סוגים פון עדות און משפטים, ווייל אויך עדות און משפטים, וואָס האָבן אויף זיך אַ טעם, דאַרף מען מקיים זיין מיט קבלת עול, פונקט ווי חוקים[1]). היות אָבער אַז דאָ רעדט זיך וועגן תורה, איז פאַרוואָס זאָגט דאָ דער פסוק דעם לשון „בחוקותי תלכו״, תורה איז דאָך בעיקרה הבנה והשגה: מען דאַרף האָרעווען ניט נאָר אויף צו איינ׳חזר׳ן און וויסן די פרטי הדינים נאָר אויך צו פאַרשטיין זייערע טעמים, ווי זיי זיינען נתפרש געוואָרן אין תורה שבכתב און אין תורה שבעל־פה.

און כאָטש אַז די מצוות, וועלכע ווערן אָנגערופן מיטן נאָמען חוקים, איז דאָך ניט שייך צו פאַרשטיין זייערע טעמים, וואָרום אויף זיי שטייט דאָך[2]) „חוקה כו׳ אין לך רשות להרהר אחרי׳״, זיינען זיי דאָך אָבער אַ קליינער טייל פון תורה, דער גרעסטער טייל פון תורה איז געגעבן געוואָרן אין השגה דוקא.

1) ראה לעיל ע׳ 896 ובהמצויין שם.

2) רש״י ר״פ חוקת.

פונקט ווי תורה שבכתב בכללה — וואס עיקר ענינה איז די קריאה, וואס דערפאר קען אויך אן עם־הארץ מאכן ברכת התורה כאטש ער פארשטייט ניט די ווערטער וואס ער זאגט — איז א סך ווייניקער אין כמות פון תורה שבעל פה — וועלכע מען מוז דוקא פארשטיין, און בשעת מען פאר־שטייט ניט וואס מען לערנט קען מען אויף דעם קיין ברכת התורה ניט מאכן [3]).

(און נאך מער: דער אונטערשייד צווישן תורה שבכתב און תורה שבעל פה איז באין ערוך: תורה שבכתב איז א באשטימטע צאל פסוקים אותיות וכו׳, און עס טאר ניט זיין א יתר. די הגבלה פון תורה שבעל פה איז אבער — נאר אין דעם וואס איז שוין בגילוי בפועל, אבער מצד דעם וואס אין איר איז פאראן און עס קומט ארויס בגילוי נאך און נאך, — „מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש" [4]) — איז תורה שבעל פה בלי גבול).

די זעלבע זאך איז אין תורה שבכתב גופא: דער חלק פון תורה וואס לא נתפרש טעמו, דער חלק וואס רעדט וועגן חוקים, איז א סך קלענער פון דעם חלק אין תורה וואס רעדט וועגן די מצוות וואס קומען אראפ אין השגה.

איז דאך ניט פארשטאנדיק דער לשון „בחוקותי תלכו" — ווען דער פסוק וויל אנזאגן „שתהיו עמלים בתורה", דערמאנט ער חוקים וואס איז גאר א קליינער חלק פון תורה?

ב. דער אלטער רבי אין לקוטי תורה איז מבאר אז „בחוקותי" איז פון לשון חקיקה (אויסגעקריצט), און דער פסוק איז דא מרמז אז דער הארעווען אין לימוד התורה דארף זיין אין אן אופן פון חקיקה.

דער אויפטו פון אותיות החקיקה באשטייט אין דעם, וואס ניט בלויז זיינען די אותיות פאראייניקט מיט דער זאך אויף וועלכער זיי זיינען אויסגעקריצט

— די מעלה איז פאראן אויך ביי אותיות הכתיבה. כאטש די אותיות וועלכע מען שרייבט אויף קלף (פאר־מעט) זיינען א צוגעגעבענע זאך צום קלף, ווערן זיי אבער דורכן שרייבן פאראייניקט מיטן קלף —

נאר די מעלה פון „חקיקה" איז, אז די אותיות זיינען גאר קיין מציאות ניט פאר זיך, זייער גאנצע מציאות איז נאר די זאך אין וועלכער זיי זיינען אויסגעקריצט.

און דאס איז די הוראה פון „בחוקו־תי" בנוגע לימוד התורה: מען קומט דא ניט באווארענען אז דער איד וואס לערנט תורה דארף זיין מיוחד מיט דער תורה (אזא לערנען — וואס דער וואס לערנט בלייבט א באזונדער זאך פון דער תורה, אזוי ווי תורתו של דואג וואס זי איז געווען „מן השפה ולחוץ" [5]) — איז ניט דא באווארנט מען עס). דא קומט מען באווארענען, אז דער לימוד דארף זיין אין אן אופן פון חקיקה; ס׳איז ווייניק אז זיין יחוד מיט דער תורה איז אין אן אופן ווי צוויי זאכן ווערן פאראייניקט (כתיבה), נאר עס פא־דערט זיך, אז ער זאל גארניט זיין קיין מציאות, זיין גאנצע מציאות זאל זיין — תורה (חקיקה).

3) הל׳ ת״ת לאדמוה״ז ספ״ב. לקו״ת ויקרא ביאור ולא תשבית.

4) ראה ירושלמי פאה פ״ב, ה״ד. שמו״ר רפמ״ז. ויק״ר רפכ״ב. תניא קו״א ד״ה ולהבין פרטי.

5) סנהדרין קו, ב.

על דרך ווי משה רבינו (דער מקבל ראשון פון תורה), וואס איז געווען אין אזא ביטול און יחוד מיט אלקות ביז אז ער האט געזאגט[6] „ונתתי (איך וועל געבן) עשב גו'", ווייל „שכינה מדברת מתוך גרונו"[7]). און אזוי אויך דער ביטול פון רשב"י, וואס האט געזאגט „ראיתי בני עלי' כו' אם שנים הן כו'"[8]) „ואם חד הוא כו'"[9]) — כאטש אז זאגן שבחים וועגן זיך אליין איז ניט מדרך הצדיקים — ווייל ער איז ניט געווען קיין מציאות פאר זיך און זיין גאנצע מציאות איז געווען אלקות (ביטול פון חקיקה).

ג. ווי שוין גערעדט כמה פעמים, זיינען אלע פירושים אין תורה פאר־בונדן איינער מיטן צווייטן[10]). איז פאר־שטאנדיק, אז פירוש אדמו"ר הזקן: „בחוקותי" — פון לשון חקיקה, איז מתאים מיט דעם פירוש הפשוט: „בחוקותי", די מצוות וועלכע הייסן חוקים, ד.ה. אז דער לימוד התורה דארף זיין אין אן אופן פון „חוקים", מצד קבלת עול: אמת טאקע, אז א איד דארף תורה פארשטיין מיטן שכל, אבער דאס גופא טוט ער מיט קבלת עול (ניט צוליב זיין אייגענעם געשמאק, נאר ווייל דער אויבערשטער האט געהייסן לערנען אין אן אופן פון השגה), וואס מצד דעם איז ביי אים דא דער „עמלים בתורה", ער הארע־וועט אין לערנען מערער וויפל עס פאדערט זיין טבע און התמדה (אויב ער טוט עס נאר מצד זיין געשמאק אין תורה, איז דער לערנען אפגע־מאסטן לויט דער גרויס פון זיין געש־מאק און דאן איז בא אים ניטא קיין עמל). און דאס איז די שייכות פון ביידע פירושים: דורך דעם לימוד אין אן אופן פון חוקים, „שתהיו עמלים בתורה", קומט ער צו צו דעם אז זיין לימוד זאל זיין אין א אופן פון „חקיקה", אז ער מיט דער תורה ווערט חד ממש.

ד. מען דארף נאך אבער פארשטיין דעם לשון „בחוקותי תלכו". הליכה איז שייך ביי אזעלכע ענינים, אין וועלכע עס זיינען פאראן חילוקי מדרי־גות (ווייל זיי זיינען פארבונדן מיט א ענין פון השתלשלות: העולם וכו', כוחות האדם), איז אין זיי גייט דער מענטש מדרגא לדרגא. לדוגמא — אין מדות איז שייך צו זאגן, אז ער גייט, שטייגט מדרגא לדרגא — פון אהבה זוטא צו אהבה רבה; אזוי אויך אין שכל: שכל קטן, שכל גדול. אבער ווי איז שייך הליכה ביי חוקים, קבלת עול?

אין לקוטי תורה טייטשט דער אל־טער רבי, אז דאס ווארט „תלכו" איז מרמז אויף דעם נתינת שכר: דער שכר פאר עבודה פון „בחוקותי" איז — „תלכו", וואס הליכה אמיתית איז — בלי גבול. פשטות הכתוב ווי מען לערנט אין חדר מיט קינדער איז, אז דער סיפור שכר הויבט זיך אן פון „ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", און דער „תלכו" רעדט נאך וועגן עבודת האדם.

ה. עס שטייט אין לקוטי תורה[11]), אז דער עיקר פון אמונה איז אין די מדריגות פון אלקות וואו שכל קען ניט משיג זיין. אין די דרגות וואס שכל

6) דברים יא, טו. לקו"ת בחוקותי (ג, א).
7) להעיר מזח"ג רלב, א ושם ז, א. רסה, סע"א. שמו"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג. מכילתא שמות יח, יט.
8) סוכה מה, ב. סנהדרין צז, ב.
9) ב"ר פל"ה, ב.
10) ראה לעיל ע' 782.
11) ואתחנן ד, א ואילך. דרך מצותיך מה, א ואילך.

קען באַגרייפן מוז זיין אויך השגה, ערשט נאָך זיין שלימות ההשגה, ווי הויך זיין שכל קען נאָר דערגרייכן, אין די העכערע דרגות וואָס שכל קען ניט משיג זיין, דאָרט איז דער אָרט פון זיין אמונה.

— דאָס איז דאָך דער אויפטו פון אמונת ישראל אויף דער אמונה פון אומות העולם להבדיל [12]. ביי אומות העולם איז ניטאָ קיין אמת'ע אמונה אין אלקות. זייער גלויבן איז אין די דרגות וואָס שכל איז מכריח. דעריבער איז זייער אמונה נאָר אין בחינת ממלא כל עלמין, די בחינה פון אלקות וואָס איז מושג אין שכל. מה־שאין־כן ביי אידן, איז די אמונה אין בחינת סובב כל עלמין, וואָס איז העכער פון השגת השכל —

פון דעם איז פאַרשטאַנדיק, אַז וויבאַלד אין שכל זיינען פאַראַן עליות מדרגא לדרגא, ווי עס שטייט [13] „ימים ידברו ורוב שנים ידיעו חכמה", איז וואָס די השגה ווערט העכער, איז אויך די אמונה — אין העכערע בחי־נות; די ענינים אויף וועלכע ער האָט פריער געדאַרפט אמונה, זיינען שוין ביי אים אַראָפּגעקומען אין השגה, און זיין איצטיקע אמונה איז אין העכערע דרגות אין אלקות.

לויט דעם איז פאַרשטאַנדיק, אַז ס'איז שייך הליכה אויך אין חוקים. וואָס זיין השגה אין מצוות ווערט העכער, אַלץ העכער ווערן ביי אים די חוקים. דאָס וואָס פריער איז ביי אים געווען חוקים, הייסט שוין היינט ביי אים ניט קיין חוקים, וואָרום דאָס איז שוין אַראָפּגעקומען אין השגת שכלו.

אַזוי ווי מיר געפינען ביי משה רבינו, אַז דער אויבערשטער האָט אים געזאָגט [14]: „לך אני מגלה טעם פרה" (דיר בין איך מגלה דעם טעם פון פרה אדומה). איז פון דאַמאָלס אָן — בא משה רבינו, פרה אדומה שוין מער ניט געווען קיין חוקה. מ'קען אָבער ניט זאָגן אַז ביי משה רבינו האָט געפעלט ח"ו דער ענין פון חוקים — נאָר ביי אים איז געווען דער ענין פון חוקים אין אַ העכערע דרגא.

און דאָס מיינט בחוקותי תלכו — שתהיו עמלים בתורה. מען דאַרף האַלטן אין איין האָרעווען אין תורה. דאָס וואָס ער האָט נעכטן געהאָרעוועט ביז מיצוי הנפש איז שוין היינט ווייניק. היינט דאַרף ביי אים ווערן אַ העכערע השגה, און במילא — העכערע חוקים; „בחוקותי תלכו" — ער איז אַ מהלך אין חוקים [15].

דער שכר פאַר דעם איז — „ונתתי גשמיכם בעתם וגו'" ביז „ואולך אתכם קוממיות", וואָס דאָס גייט אויף די גאולה העתידה, וואָס דאַן וועט זיין די הליכה בלי גבול, „ילכו מחיל אל חיל", ביז מען וועט זוכה זיין צו דעם גילוי וואָס איז העכער פון הליכה — „ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" [16].

(משיחות ש"פ בחוקותי תשכ"ב)

---

12) ראה סידור שער חהמ"צ. ובכ"מ.
13) איוב: לג, ז.
14) במדב"ר פי"ט, ו.
15) ראה עד"ז לעיל ע' 996 הערה 8.
16) סוף תמיד.